

تعاون و کشاورزی، سال هشتم، شماره ۳۱، پاییز ۱۳۹۸

عوامل مؤثر بر موفقیت کسب و کارهای تعاونی کشاورزی در شهرستان اسلام‌آباد غرب

سارا لرستانی^۱، همایون مرادنژادی^{۲*}

تاریخ دریافت: ۱۳۹۷/۱۲/۲۶ پذیرش: ۱۳۹۸/۴/۲۵

چکیده

این پژوهش با هدف بررسی عوامل مؤثر بر موفقیت کسب و کارهای تعاونی کشاورزی در شهرستان اسلام‌آباد غرب انجام شد. پژوهش حاضر از نظر هدف، کاربردی و از نظر ماهیت داده‌ها، کمی و از نظر شیوه گردآوری داده‌ها توصیفی - همبستگی بود. جامعه آماری را ۲۷۳ نفر از اعضای هیئت‌مدیره تعاونی‌های کشاورزی تشکیل دادند که از این میان، حجم نمونه با استفاده از فرمول کوکران، برابر با ۷۵ نفر محاسبه گردید و پاسخگویان با استفاده از روش نمونه‌گیری تصادفی ساده انتخاب شدند و مورد مطالعه قرار گرفتند. ابزار گردآوری داده‌ها، پرسش‌نامه بود که روایی آن به تأیید تعدادی از متخصصان گروه ترویج و توسعه روستایی دانشگاه ایلام و دست‌اندرکاران بنگاه‌های کسب و کار تعاونی رسید. پایایی پرسش‌نامه در زمینه عوامل فرهنگی - اجتماعی، اقتصادی، روان‌شناختی، سیاسی - اداری و مهارت‌های مدیریتی با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ به ترتیب ۰/۸۲، ۰/۸۵، ۰/۸۷، ۰/۸۳ و ۰/۸۶ محاسبه گردید که نشان از مناسب بودن ابزار پژوهش داشت. تجزیه و تحلیل داده‌ها با استفاده از نرم‌افزار SPSS انجام گرفت. یافته‌ها نشان داد که عوامل پیش‌گفته رابطه مثبت و معنی‌داری با میزان موفقیت کسب و کارهای تعاونی داشته‌اند. تحلیل رگرسیون چندگانه نیز نشان داد که متغیرهای سیاسی - اداری و مهارت‌های مدیریتی ۴۲/۳ درصد از تغییرات متغیر وابسته موفقیت کسب و کارهای تعاونی را تبیین کرده‌اند.

واژه‌های کلیدی: موفقیت، کسب و کارهای تعاونی، تعاونی کشاورزی

۱. دانشجوی کارشناسی ارشد توسعه روستایی، گروه کارآفرینی و توسعه روستایی، دانشگاه ایلام

۲. دانشیار گروه کارآفرینی و توسعه روستایی، دانشگاه ایلام، ایلام

h.moradnezehadi@ilam.ac.ir

* نویسنده مسئول

مقدمه

تعاون و همکاری متقابل می‌تواند زمینه‌های یگانگی هرچه بیشتر مردم را فراهم نماید. به همین دلیل، در قانون اساسی به بخش تعاون در کنار بخش دولتی و خصوصی توجه خاص شده است، زیرا تعاون و گسترش آن در کشور موجب رشد، توسعه و پیشرفت اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی می‌شود و جامعه را به سوی استقلال و خودکفایی سوق می‌دهد (زارع شاه‌آبادی و همکاران، ۱۳۹۱). در ایران نیز تعاون و همکاری‌های مختلف اجتماعی در بسیاری از موارد عامل مهمی در شکل‌گیری تغییر و تحولات اجتماعی بوده است که در سراسر تاریخ پر فراز و نشیب ایران به چشم می‌خورد (کرباسی و همکاران، ۱۳۹۲). پژوهش‌های انجام‌شده نشان می‌دهد که تعاونی‌ها نقش تعیین‌کننده‌ای در کاهش فقر، بهبود امنیت غذایی و ایجاد فرصت‌های شغلی ایفا می‌کنند (Eid & Martinez- carrasco Pleite, 2014) به طوری که در سراسر جهان، ۱۰۰ میلیون شغل ایجاد کرده‌اند و یک میلیارد عضو دارند (IYC, 2012). به‌طور مشخص، تعاونی‌ها از طریق ایجاد نظام‌های اقتصادی برای بحران‌های جاری و محیطی بارور، به کاهش شکاف میان کشورهای توسعه‌یافته و کشورهای در حال توسعه کمک می‌کنند (ILO, 2014).

بررسی عوامل مؤثر بر موفقیت کسب‌وکارهای تعاونی از دو جنبه نظری و کاربردی اهمیت دارد؛ یعنی هم موجب شناخت بیشتر شرکت‌های تعاونی می‌شود و هم با شناخت عوامل مؤثر بر موفقیت شرکت‌های تعاونی، از نتایج آن در برنامه‌ریزی و سیاست‌گذاری می‌توان استفاده کرد.

بیشتر مطالعات گذشته موفقیت در کسب‌وکار را از دیدگاه اقتصادی بررسی کرده‌اند (Loscocco & Leicht, 1993; Loscocco et al., 1991). برخی از مطالعات تعاریف متنوعی را از موفقیت کسب‌وکار به دست می‌دهند و برای اندازه‌گیری موفقیت هم جنبه‌های مالی شامل سود و رشد و هم جنبه‌های فردی شامل رسیدن به اهداف، رضامندی، مساعدت اجتماعی و تعادل بین خانواده و کار را در نظر گرفته‌اند (Buttner & Moore, 1997). سولی موسی (Solymossy, 1998) موفقیت کسب‌وکار را با موفقیت‌های مالی شامل رشد فروش، رشد کارکنان، سود و موفقیت‌های غیرمالی شامل رضامندی اندازه‌گیری نمود.

از دیدگاه حیدری و همکاران (۱۳۹۴)، مهم‌ترین شاخص‌ها برای شناسایی موفقیت تعاونی‌ها را می‌توان در ۶ بعد اقتصادی، اجتماعی، حقوقی، مدیریتی، فردی و آموزشی تقسیم‌بندی کرد. از مهم‌ترین شاخص‌ها هم می‌توان به اشتغال‌زایی، سودآوری، سطح تحصیلات مدیران و اعضا، تخصص مدیران و اعضا، تداوم فعالیت شرکت تعاونی و میزان مشارکت و رضایت اعضا اشاره کرد.

شهرستان اسلام‌آباد غرب یکی از شهرستان‌های استان کرمانشاه در غرب ایران است که توانمندی‌ها و مزیت‌های موجود در آن حاکی از وجود زمینه‌های ایجاد کسب‌وکارهای تعاونی است. از آنجاکه تاکنون پژوهشی در زمینه عوامل مؤثر بر موفقیت تعاونی‌های کشاورزی این شهرستان انجام نگرفته است، پژوهش حاضر با انجام این مهم، کوشید راهکارهای مناسب افزایش موفقیت تعاونی‌های این شهرستان را ارائه دهد. نتایج این پژوهش به اعضای هیئت‌مدیره تعاونی‌ها در شناخت و تقویت عوامل مؤثر بر موفقیت تعاونی‌ها کمک می‌کند. در این مطالعه، برای رسیدن به هدف کلی پژوهش، ۵ هدف خرد به شرح زیر تدوین شد:

۱. بررسی میزان تأثیر عوامل اقتصادی در موفقیت کسب‌وکارهای تعاونی شهرستان اسلام‌آباد غرب؛
۲. بررسی میزان تأثیر عوامل اجتماعی - فرهنگی در موفقیت کسب‌وکارهای تعاونی شهرستان اسلام‌آباد غرب؛
۳. بررسی میزان تأثیر عوامل روان‌شناختی در موفقیت کسب‌وکارهای تعاونی شهرستان اسلام‌آباد غرب؛
۴. بررسی میزان تأثیر عوامل مربوط به مهارت‌های مدیریتی مدیر و اعضای هیئت‌مدیره در موفقیت کسب‌وکارهای تعاونی شهرستان اسلام‌آباد غرب؛
۵. بررسی میزان تأثیر عوامل سیاسی - اداری در موفقیت کسب‌وکارهای تعاونی شهرستان اسلام‌آباد غرب.

پیشینه پژوهش

در زمینه عوامل مؤثر بر موفقیت تعاونی‌ها، پژوهش‌های خارجی و داخلی زیادی انجام گرفته است که در ادامه به تعدادی از آنها اشاره می‌گردد.

باباخانی و واحدی (۱۳۹۶) در تحقیقی با عنوان «بررسی تأثیر سرمایه اجتماعی در میزان موفقیت تعاونی‌های شیلات در استان ایلام» نشان دادند که بین متغیرهای فردی و حرفه‌ای، سطح تحصیلات، سابقه عضویت و مؤلفه‌های سرمایه اجتماعی (اعتماد اجتماعی، آگاهی اجتماعی، انسجام اجتماعی و مشارکت اجتماعی) با متغیر وابسته میزان موفقیت تعاونی‌های شیلات ارتباط مستقیم و معنی‌داری وجود دارد. همچنین بر اساس نتایج تحلیل رگرسیون، متغیرهای سابقه عضویت، آگاهی اجتماعی، سطح تحصیلات و مشارکت اجتماعی حدود ۵۱ درصد از تغییرات را تبیین می‌کنند.

زارع شاه آبادی و همکاران (۱۳۹۴) در پژوهشی با عنوان «عوامل اجتماعی - فرهنگی مرتبط با موفقیت تعاونی‌های تولیدی شهر یزد» نشان دادند که میزان موفقیت تعاونی‌ها بالاتر از متوسط بوده و بین تحصیلات، مشارکت، آموزش و سرمایه فرهنگی با موفقیت تعاونی‌های تولیدی رابطه مثبت و معنادار وجود دارد. بر اساس نتایج تحلیل رگرسیون چندمتغیره، متغیرهای مشارکت، تحصیلات، آموزش و سرمایه فرهنگی در مجموع توانستند ۳۹ درصد از تغییرات موفقیت تعاونی‌های تولیدی را تبیین کنند. متغیر تحصیلات بیشترین اثر را بر موفقیت تعاونی‌های تولیدی داشته است.

زراعت کیش و محمدی (۱۳۹۴) معتقدند که تعداد دفعات اخذ وام، تعداد بیشتر اقساط و سرمایه اولیه به صورت معناداری در موفقیت تعاونی‌ها و ایجاد اشتغال تأثیرگذارند.

عزیزپور و همکاران (۱۳۹۴) در پژوهشی با عنوان «عوامل مؤثر بر موفقیت تعاونی‌های دامداران شهرستان کوهدشت» به این نتیجه رسیدند که مهم‌ترین عوامل تأثیرگذار بر موفقیت تعاونی‌های دامداران شامل پنج عامل دانشی - انگیزشی، حمایتی، توانمندی اقتصادی، ارتباطی و آموزشی است.

حیدری و همکاران (۱۳۹۴) در پژوهشی با عنوان «شاخص‌های شناسایی تعاونی‌های موفق کشاورزی» به این نتیجه رسیدند که مهم‌ترین شاخص‌ها برای شناسایی موفقیت تعاونی‌ها را می‌توان در ۶ بعد اقتصادی، اجتماعی، حقوقی، مدیریتی، فردی و آموزشی تقسیم‌بندی کرد.

حیدری ساریان (۱۳۹۱) در مقاله‌ای با عنوان «عوامل مؤثر بر موفقیت‌های تعاونی‌های تولید روستایی پارس‌آباد»، نشان داد که موفقیت تعاونی‌های تولیدی در مناطق روستایی این شهرستان وابسته به عوامل زیر است: ارتقای مشارکت اجتماعی اعضا، ارتقای میزان دانش و مهارت و نگرش اعضا، آموزش اعضا توسط مروجان کشاورزی، ارتقای انگیزش درونی اعضا، حمایت‌های مادی و معنوی دولت، تسهیل فرایند بازاریابی و بازرسانی محصولات تولیدی، تدوین قوانین پیشرفته در راستای حمایت همه‌جانبه از تعاونی‌های تولید روستایی، فرهنگ‌سازی به‌منظور نهادینه کردن کار و فعالیت تعاونی و همکاری گروهی، تقویت سرمایه اجتماعی، و ارتقای امنیت روحی و روانی در محیط کار.

مرادی و علی بیگی (۱۳۸۹) در مقاله‌ای با عنوان «بررسی عوامل مؤثر بر موفقیت تعاونی‌ها شیلات استان کرمانشاه»، نشان دادند که بین متغیرهای مستقل تحقیق (جنبه‌های انسانی و اجتماعی، محیط قانونی، نهادی و سیاست‌گذاری، میزان شناخت اعضا از اصول تعاون و عوامل اقتصادی) و موفقیت تعاونی همبستگی قوی و معناداری وجود دارد.

فیض‌آبادی و همکاران (۱۳۸۷) با بررسی عوامل مؤثر بر موفقیت تعاونی‌ها نشان دادند که بین کارآفرینی مدیران تعاونی و موفقیت تعاونی‌ها رابطه مثبت وجود دارد.

کریمی و آگهی (۱۳۸۹) در بررسی اثر عوامل گوناگون بر موفقیت تعاونی‌های تولیدی محصولات خارج از فصل استان کرمانشاه با استفاده از تحلیل مسیر نتیجه گرفتند عوامل فرهنگی-اجتماعی اثر مستقیم و عوامل مدیریتی و اقتصادی اثر غیرمستقیم بر موفقیت تعاونی‌های تولیدی دارند. در مجموع، محاسبه اثر کلی گویای نقش برجسته عوامل فرهنگی-اجتماعی بر موفقیت تعاونی‌های تولیدی بود.

مجردی و همکاران (۱۳۹۱) با استفاده از روش تحلیل عاملی، عوامل تأثیرگذار بر موفقیت تعاونی‌ها را در قالب ۸ عامل هماهنگی آموزشی، حرفه‌ای، اقتصادی، حمایتی، سازمانی، اجتماعی، ارتباطی و رسانه‌ای و بازاریابی دسته بندی کردند. این عوامل در مجموع ۶۸/۳۳ درصد از تغییرات واریانس متغیر موفقیت تعاونی‌ها را تبیین کردند.

نکویی نائینی و محمدی (۱۳۹۰) در مطالعه خود نتیجه گرفتند رابطه بالایی بین متغیر مشارکت اعضا و متغیر موفقیت وجود دارد و لذا تأثیر مشارکت اعضا در موفقیت تعاونی‌ها کاملاً بارز است.

آزادی و همکاران (Azadi et al., 2011) با بررسی متغیرهای مختلف نشان دادند تعاونی‌های زنبورعسل، پرورش گاو شیری و بره در میان انواع مختلف تعاونی موفق‌تر بوده‌اند به طوری که در میان ویژگی‌های فردی، منافع، دانش فنی و درک مفهوم تعاونی؛ در میان متغیرهای اقتصادی، درآمد و سرمایه‌گذاری جاری و در میان عوامل خارجی، دسترسی به بازار با موفقیت ارتباط معنی‌دار داشتند.

سیلویا و همکاران (Sylvia et al., 2014) در تحقیقی روی تعاونی‌های ماهی‌گیری و تعاونی حفاظت از سواحل پاکستان نشان دادند که اعضای تعاونی‌ها موفقیت خود را معلول شرایطی همچون گروه‌های همگن، حقوق اختصاص داده شده، شرایط ایمن و قراردادهای الزام‌آور می‌دانند.

دی آلسی و همکاران (De Alessi et al., 2014) در تحقیقی با عنوان «تحول قانونی و نهادی تعاونی‌های ماهی‌گیری در آلاسکا در ساحل غربی ایالات متحده» نشان دادند که مشوق‌های اقتصادی دارای تأثیر مثبت و نظارت دارای تأثیر منفی در ساختار، عملکرد و مشارکت اعضای تعاونی‌ها بوده‌اند.

از نظر محمودزاده و صبوری (Mahmoodzadeh & Sabouri, 2014)، عوامل اجتماعی، اقتصادی، اداری و آموزشی از جمله عوامل مؤثر بر تمایل کشاورزان برای ایجاد تعاونی‌های تولیدند.

احمدپور و همکاران (۱۳۹۳) میزان موفقیت تعاونی‌های تولید کشاورزی در استان ایلام را در سطح خوب و مناسب ارزیابی نمودند و عوامل مؤثر بر این موفقیت را عامل‌های اقتصادی، نگرشی، مدیریتی، آموزشی، شخصیتی و محیطی بیان کردند.

نتایج تحقیق کاستلینی (Castellini, 2014) نشان داد تعاونی‌هایی که برنامه‌ریزی و مدیریتشان به صورت مشارکتی است، نسبت به سایر تعاونی‌ها موفق‌تر عمل می‌کنند.

زاکیچ و همکاران (Zakić et al., 2013) در بررسی درک اعضای تعاونی‌های کشاورزی از مسائل مهم تعاونی‌ها در کشور صربستان، به این نتیجه رسیدند که سطح بسیار بالایی از توافق میان اعضا در مورد اهمیت رهبری وجود دارد. تعامل اعضا با مدیران برای تعاونی‌ها می‌تواند بسیار مهم باشد. از نظر آنها، شرکت‌های تعاونی در مواقع بحران اقتصادی، انعطاف‌پذیرتر از شرکت‌های تجاری هستند. تعاونی‌های کشاورزی می‌توانند تا حدودی از اعضای خود حمایت اجتماعی و اقتصادی کنند. همچنین تعاونی‌ها باید به آموزش اعضا توجه کنند. تمامی این موارد می‌تواند باعث موفقیت تعاونی‌ها شود.

مبانی نظری تحقیق

تولید نیروی محرکه اقتصاد و باعث رشد و شکوفایی و توسعه هر کشوری است. امروزه توسعه بدون مشارکت عمومی مردم دیگر ناممکن است. در بخش تولید، تعاونی‌ها، به عنوان سازمان‌هایی که جنبه‌های اجتماعی در آنها بیشتر موردنظر است، می‌توانند روند تولید در یک کشور را با مشارکت دادن عموم مردم تسهیل بخشند. تعاونی‌های تولیدی - به عنوان سازمان‌هایی که فعالیت‌های تولیدی را در سایه فعالیت‌های جمعی به انجام می‌رسانند - نقش بسیار مهمی در توسعه هر کشوری دارند. تعاونی‌ها با اولویت دادن انسان نسبت به سرمایه، به دنبال یک اقتصاد پایدار، انسانی و اجتماعی هستند (اختر محقی، ۱۳۸۵).

در رقابت‌پذیری اقتصاد، تعاونی‌ها می‌توانند نقش محوری ایفا کنند و هم‌اکنون یکی از اهداف تعاونی‌ها در جهان توجه بنگاه‌های اقتصادی کوچک و متوسط به این امر است. همچنین ادغام و یکپارچه‌سازی در بخش تعاونی، شکل‌گیری شرکت تعاونی در مقیاس بزرگ جهانی از طریق جلب مشارکت بخش‌های دولتی، خصوصی و خارجی و گسترش مبتنی بر دانایی نیز می‌تواند نقش تعاونی‌ها را برجسته کند؛ زیرا در تحقق این مسئله انسان‌محوری نقش اساسی ایفا می‌کند و این از ویژگی‌های تعاونی‌هاست. ایجاد و گسترش پارک‌ها و مراکز رشد علم و فناوری با مشارکت تشکل‌های تعاونی، ترویج و گسترش تعاونی در بخش‌های آموزش متوسطه، آموزش عالی و آموزش فنی‌و حرفه‌ای، گسترش تعاونی‌های تحقیقاتی، مشاوره و خدمات نرم‌افزاری و همچنین توسعه مهارت‌ها، آموزش‌ها و فناوری اطلاعات و ارتباطات در بخش تعاونی در توسعه دانایی محور کشور بسیار مؤثرند (ذباخیان، ۱۳۹۰).

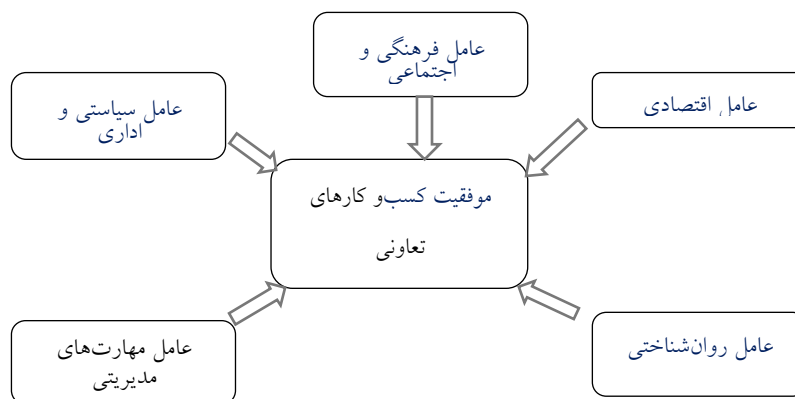
تشکیل تعاونی‌ها در مناطق روستایی نقش مهمی در کاهش فقر، افزایش درآمد، افزایش سطح زیر کشت و عملکرد کشاورزان از طریق بالابردن مقدار بازده در واحد سطح در مناطق روستایی دارد (Birjiman, 2003). مهم‌ترین اهداف تعاونی‌های تولید کشاورزی در راستای پیشبرد توسعه عبارت‌اند از: همیاری و همکاری متقابل، افزایش بهره‌وری و میزان تولید، ایجاد اشتغال، بهبود زندگی مادی و معنوی و توسعه کشاورزی پایدار. تعاونی‌ها با کاستن از تنش‌های میان روستاییان، امکان دستیابی به اعتبارات و تأمین نهاده‌ها، استفاده مشترک و بهینه از ماشین‌آلات و به‌کارگیری روش‌ها و فنون نوین در راستای افزایش بهره‌وری و کاهش هزینه‌های تولید، افزایش درآمد و سرمایه‌گذاری را فراهم می‌سازند (اسکندری تبرقان، ۱۳۷۹).

فعالیت‌های تعاونی در روستا را می‌توان در قالب فعالیت‌های شرکت تعاونی روستایی و فعالیت‌های مشارکتی^۳ روستاییان تقسیم‌بندی کرد. فعالیت‌های شرکت تعاونی روستایی با هدف تأمین نیازهای اساسی روستاییان و ایجاد اشتغال و درآمد در قالب فعالیت‌های اعتباری (اعطای

3. Villagers Participation Company Activities

وام، تشکیل صندوق قرض‌الحسنه و... تأمین نیازهای خدماتی و بازرگانی (خریدوفروش محصولات روستاییان و کالارسانی)، بازاریابی (توزیع، ترفیع، قیمت‌گذاری و تبلیغ)، حسابرسی، آموزشی، زیربنایی، تأسیساتی و مدیریتی صورت می‌گیرد؛ اما در خصوص مورد دوم، یعنی فعالیت‌های مشارکتی روستاییان، می‌توان به فعالیت‌های دسته‌جمعی مانند آبیاری، شخم‌زنی و کاشت، برداشت، گله‌داری، قالببافی و غیره اشاره کرد (ربیعی و موسیوند، ۱۳۹۲).

نگرش مثبت به تعاونی‌ها در جامعه بزرگ‌ترین مزیت برای توسعه تعاونی‌هاست و این مزیت را می‌توان از طریق اطلاع‌رسانی و برنامه‌های آموزشی توسعه داد. آگاهی جامعه از فعالیت‌ها، اقدامات و موفقیت‌های تعاونی‌ها در عرصه‌های اقتصادی و اجتماعی، اقبال عمومی را نسبت به تعاونی‌ها بهبود می‌بخشد. از این رو، بررسی میزان موفقیت تعاونی‌های تولید کشور ضروری به نظر می‌رسد. با توجه به اهمیت موضوع، پژوهش حاضر به مرور مطالعات مرتبط پرداخت و به مدل مفهومی زیر رسید. گفتنی است هرکدام از این مطالعات نیز با نگرشی خاص و با استفاده از یک عامل و یا چندین عامل جداگانه صورت گرفته‌اند (احمدپور و همکاران، ۱۳۹۳).

شکل ۱. مدل مفهومی پژوهش

روش‌شناسی پژوهش

این پژوهش از روش‌شناسی توصیفی - همبستگی بهره برده است. جامعه آماری تحقیق هیئت مدیره و مدیرعاملان شرکت‌های تعاونی شهرستان اسلام‌آباد غرب به تعداد ۲۷۳ نفر بودند که برای تعیین حجم نمونه، با استفاده از فرمول کوکران و انجام پیش‌آزمون در میان ۳۰ تعاونی و به‌دست آوردن انحراف معیار متغیر موفقیت و میزان خطا، حجم نمونه برابر با ۷۵ نفر برآورد گردید. افراد مورد مطالعه به روش نمونه‌گیری تصادفی ساده از بین جامعه آماری انتخاب شدند. زمان انجام پژوهش بهار و تابستان ۱۳۹۷ بود. ابزار اصلی گردآوری اطلاعات، پرسش‌نامه محقق‌ساخته‌ای بود که گویه‌های آن بر اساس بررسی پیشینه پژوهش تهیه گردید. در این پرسش‌نامه، متغیر فرهنگی و اجتماعی با استفاده از گویه‌های میزان روحیه همکاری بین اعضا یا کارکنان، میزان رضایت‌مندی اعضا یا کارکنان، میزان اعتماد اعضا یا کارکنان به هیئت‌مدیره، میزان مشارکت فعال اعضا یا کارکنان در تصمیم‌گیری‌ها، میزان ارتباط با سایر تعاونی‌ها، حمایت‌شدن از سوی خانواده‌ها، نهادینه بودن فرهنگ کسب‌وکار و میزان استفاده از تجربیات سایر تعاونی‌ها بررسی گردید. متغیر اقتصادی نیز با استفاده از گویه‌های وجود تقاضا و بازار برای محصولات تولیدشده، قیمت محصول در بازار، قیمت مواد اولیه، پرداخت به‌موقع حقوق و مزایای کارکنان، میزان مالیات‌ها و هزینه‌های تولید بررسی شد. همچنین متغیر مهارت‌های مدیریتی با استفاده از گویه‌های میزان انعطاف‌پذیری، تمایل به انجام کارهای گروهی، توانایی مدیریت تهدیدها و فرصت‌ها، مهارت در امور مالی و حسابداری، مدیریت زمان، میزان مشورت با اعضا یا کارکنان، توان تصمیم‌گیری در شرایط ویژه و یا بحرانی و مهارت در بازاریابی و شناخت بازار بررسی گردید. متغیر سیاستی و اداری هم با استفاده از گویه‌های میزان دخالت دولت در امور اقتصادی مربوطه، مقررات آسان و تسهیل در اخذ وام‌های بانکی، وجود ضابطه‌مندی به‌جای رابطه‌مداری در توزیع اعتبارات، مهیا بودن بستر قانونی برای فعالیت شرکت‌های تعاونی و انعطاف‌پذیری قوانین و مقررات حاکم بر نظام بانکی بررسی گردید. متغیر روان‌شناختی نیز با گویه‌هایی همانند میزان علاقه به کار، میزان وجدان کاری، داشتن روحیه انعطاف‌پذیری در کار، انگیزه برای انجام کار

تولیدی، توانایی ابتکار و نوآوری، ترجیح دادن منافع جمعی به منافع فردی، میزان مسئولیت‌پذیری و وقت‌شناسی و وجود روحیه کارآفرینی بررسی شد. سرانجام، متغیر میزان موفقیت کسب‌وکارهای تعاونی با استفاده از گویه‌هایی چون تنوع کالاها و خدمات، میزان درآمدزایی، پرداخت به‌موقع وام‌ها، میزان استمرار در تولید، بازاریابی کالاها و خدمات، سود شرکت، میزان اشتغال‌زایی، میزان قبول مسئولیت اجتماعی، توانایی رقابت با رقبای رضایت مدیران از فعالیت کسب‌وکار، تأمین ابزار و تجهیزات موردنیاز، میزان تلاش برای تأمین نیازها، تنوع در بازار، میزان رضایت همکاران و میزان افزایش سرمایه بررسی شد.

به منظور بررسی روایی، پرسش‌نامه در اختیار ۵ نفر از متخصصان گروه ترویج و توسعه روستایی دانشگاه ایلام و دانشگاه رازی و ۵ نفر از کارشناسان اداره تعاون، کار و رفاه اجتماعی شهرستان اسلام‌آباد غرب قرار گرفت و اطمینان حاصل شد که سؤالات مطرح‌شده قابلیت اندازه‌گیری ویژگی‌ها و شاخص‌های موردنظر را دارند. در این پژوهش، به منظور سنجش پایایی، ۳۰ پرسش‌نامه توزیع گردید که به دلیل مناسب نبودن داده‌ها، سنجش پایایی دوباره تکرار و پرسش‌نامه بین پاسخگویان توزیع گردید. پایایی عوامل فرهنگی - اجتماعی، اقتصادی، روان‌شناختی، سیاستی - اداری و مهارت‌های مدیریتی با استفاده از محاسبه ضریب آلفای کرونباخ به ترتیب برابر ۰/۸۲، ۰/۸۵، ۰/۷۷، ۰/۷۳ و ۰/۸۶ به دست آمد و لذا پایایی سؤالات پرسش‌نامه تأیید شد. در این پژوهش، متغیرهای مستقل عبارت بودند از عوامل فرهنگی و اجتماعی، اقتصادی، روان‌شناختی، سیاستی و اداری، و مهارت‌های مدیریتی مدیرعامل و اعضای هیئت‌مدیره و متغیر وابسته میزان موفقیت شرکت‌های تعاونی بود. داده‌ها با استفاده از نرم‌افزار SPSS /Win نسخه ۲۱ مورد تجزیه و تحلیل آماری قرار گرفت.

نتایج و بحث

به منظور بررسی رابطه بین متغیرهای پژوهش، با توجه به شبه فاصله‌ای بودن متغیرها، از ضریب همبستگی پیرسون استفاده شد که در جدول ۱ نتایج مربوطه ملاحظه می‌شود.

جدول ۱. ضرایب همبستگی متغیر موفقیت تعاونی با متغیرهای مستقل

متغیر	ضریب همبستگی	سطح معنی داری
فرهنگی و اجتماعی	۰/۳۴	۰/۰۰۰
اقتصادی	۰/۳۸	۰/۰۰۰
روان‌شناختی	۰/۳۲	۰/۰۰۰
مهارت‌های مدیریتی	۰/۴۴	۰/۰۰۰
سیاستی و اداری	۰/۵۱	۰/۰۰۰

منبع: یافته‌های تحقیق

بر اساس نتایج جدول ۱ مشخص گردید که بین تمامی متغیرهای مستقل با میزان موفقیت تعاونی رابطه مثبت و معنی داری در سطح ۹۹ درصد وجود دارد. یافته‌های پژوهش کرمی و آگهی (۱۳۹۲) در مورد رابطه متغیر فرهنگی و اجتماعی با میزان موفقیت تعاونی؛ یافته‌های تحقیق سیلویا و همکاران (۲۰۱۴)، حیدری ساربان (۱۳۹۱) و مرادی و همکاران (۱۳۹۱) در مورد رابطه متغیر اقتصادی با میزان موفقیت تعاونی؛ یافته‌های مطالعه احمدپور و همکاران (۱۳۹۳) و حیدری ساربان (۱۳۹۱) در مورد رابطه متغیر روان‌شناختی با میزان موفقیت تعاونی؛ یافته‌های پژوهش نجفی و امینی (۱۳۹۱) و گارنسکا و همکاران (Garnevskia et al., 2011) در مورد رابطه مهارت‌های مدیریتی مدیر و اعضای هیئت‌مدیره با میزان موفقیت تعاونی؛ سرانجام، یافته‌های تحقیق کرباسی و همکاران (۱۳۸۸) و سازمان بین‌المللی کار (۲۰۰۴) در مورد رابطه متغیر سیاستی-اداری با میزان موفقیت کسب‌وکارهای تعاونی شهرستان اسلام‌آباد غرب همسو با نتایج تحقیق حاضر است.

در ادامه، ابتدا جدول محاسبه هم‌خطی و پس از آن، نتایج تحلیل رگرسیون چندگانه به روش گام‌به‌گام^۲ نشان داده شده است.

جدول ۲. سطوح معنی‌داری و میزان تأثیر متغیرهای وارد شده در مدل

VIF	Tolerance	Sig	T	ضریب رگرسیونی		گام‌ها و متغیرهای وارد شده در هر مرحله
				استاندارد شده	استاندارد نشده	
				Std Error	Beta	
		۰/۰۰۰	۴/۵۷		۳/۷۳	ضریب ثابت
۱/۴۴۵	۰/۶۹۲	۰/۰۰۰	۶/۹۶	۰/۴۰۱	۰/۰۵۶	۱ سیاستی و اداری
۱/۳۱۰	۰/۷۶۳	۰/۰۰۰	۶/۱۵	۰/۳۴۲	۰/۰۳۵	۲ مهارت‌های مدیریتی

منبع: یافته‌های تحقیق

همان‌طور که از جدول ۲ برمی‌آید، میزان ضریب تولرانس دو متغیر وارد شده در مدل در حد مطلوبی می‌باشد (به عدد یک نزدیک است) و از طرفی، حداکثر مقدار عامل تورم واریانس (VIF) برابر با ۱/۴۴۵ است که فاصله زیادی با عدد ۲ دارد. بنابراین، از طریق این شاخص می‌توان چنین استنباط کرد که بین متغیرهای مستقل وارد شده در مدل میزان هم‌خطی پایین می‌باشد و به عبارتی می‌توان گفت که متغیرهای وارد شده در مدل نقش بیشتری نسبت به بقیه متغیرها دارند و در نتیجه، مدل رگرسیون برای پیش‌بینی مناسب می‌باشد.

جدول ۳. خلاصه مدل رگرسیونی

Durbin Watson	\bar{R}^2	R ²	R	گام
۱/۸۶۰	۰/۲۸۲	۰/۲۸۵	۰/۵۳۴	اول
	۰/۴۲۳	۰/۴۳۱	۰/۵۴۱	دوم

منبع: یافته‌های تحقیق

4. Stepwise Method

همان‌گونه که از جداول ۲ و ۳ پیداست، تحلیل رگرسیون تا دو گام پیش رفته است. در گام اول، متغیر سیاستی - اداری وارد معادله شد که در این مرحله \bar{R}^2 برابر ۰/۲۸۲ به دست آمد که نشان می‌دهد در مرحله اول، ۲۸/۲ درصد از کل تغییرات موفقیت کسب‌وکارهای تعاونی وابسته به وضعیت عامل سیاستی - اداری بوده است. در گام دوم و با وارد شدن دومین متغیر یعنی مهارت‌های مدیریتی، \bar{R}^2 به ۰/۴۲۳ افزایش یافت؛ به عبارتی، می‌توان گفت ۴۲/۳ درصد از تغییرات متغیر وابسته به وسیله دو متغیر واردشده در مدل (عامل سیاستی - اداری و عامل مهارت‌های مدیریتی) تبیین می‌شود. همچنین در خصوص تفسیر نتایج حاصل می‌توان چنین گفت که به ازای افزایش یک واحد انحراف استاندارد در متغیرهای سیاستی - اداری و مهارت‌های مدیریتی مدیرعامل و اعضای هیئت‌مدیره، میزان موفقیت کسب‌وکارهای تعاونی به ترتیب، معادل ۰/۲۸۲ و ۰/۴۲۳ واحد افزایش می‌یابد. در پایان، معادله نهایی رگرسیون را می‌توان به شرح زیر نوشت:

$$Y' = a + b_1 X_1 + b_2 X_2 + b_3 X_3 + \dots + b_n X_n$$

$$Y' = ۱۴/۷۷ + ۰/۴۰ X_1 + ۰/۳۴ X_2$$

که در این معادله، a مقدار ثابت یا عرض از مبدأ، B ضریب رگرسیون یا شیب منحنی، X_1 متغیر سیاستی - اداری و X_2 متغیر مهارت‌های مدیریتی است.

جمع‌بندی و پیشنهادها

یافته‌های تحلیل رگرسیونی این پژوهش نشان داد ۴۲/۳ درصد موفقیت کسب‌وکارهای تعاونی در منطقه مورد مطالعه وابسته به مهارت‌های مدیریتی و عوامل سیاستی - اداری می‌باشد. از این یافته می‌توان نتیجه گرفت علاوه بر توجه به نقش مهارت‌های مدیریتی و عوامل سیاستی - اداری در موفقیت این کسب‌وکارها لازم است این نکته را هم مد نظر قرار داد که در این پژوهش بخش زیادی از واریانس موفقیت کسب‌وکارهای تعاونی تبیین نشده است که روشن شدن این عوامل نیازمند پژوهش‌های بیشتری است. بنابراین، باید برنامه‌ریزان و دست‌اندرکاران امور

کسب‌وکارهای تعاونی به این نکته توجه کنند که موفقیت تعاونی در منطقه مورد مطالعه نیازمند دیدگاه جامع‌نگر به موضوع تعاونی‌های کشاورزی می‌باشد. در ادامه، با توجه به یافته‌های پژوهش، به منظور دستیابی به راهکارهای مناسب برای موفقیت کسب‌وکارهای تعاونی، پیشنهادهای زیر ارائه شده است:

نظر به نقش عامل مهارت‌های مدیریتی در موفقیت کسب‌وکارهای تعاونی، لازم است تا در اداره کردن تعاونی‌ها، مهارت مدیر به عنوان یک مؤلفه بااهمیت مورد توجه قرار گیرد. در این پژوهش، مهارت‌های مدیریتی، که به صورت یک متغیر کلی در تحلیل‌های پژوهش وارد گردید، شامل مواردی از این دست است: مهارت در امور تولیدی، میزان رعایت قوانین و مقررات مربوط به تعاونی‌ها، میزان تلاش در جهت جلب رضایت سهامداران، میزان مشورت با اعضا یا کارکنان و اعطای حق رأی به آنها در اخذ تصمیمات، مهارت در بازاریابی و شناخت بازار، مهارت در سازمان‌دهی امور و افرادی که با آنها کار می‌کنند و مهارت در مدیریت خطرات احتمالی. بنابراین، در پژوهش حاضر روشن گردید که در موفقیت تعاونی‌ها مهارت مدیریتی و مواردی تأثیرگذارند که به آنها اشاره شد؛ پس برای رشد و توسعه تعاونی‌های منطقه مورد مطالعه لازم است به این مهارت‌ها توجه شود. در این باره، پیشنهاد می‌شود همه کسب‌وکارهای تعاونی به موضوع مدیریت متخصص و توانمند توجه داشته باشند و این موضوع را به شکلی کاملاً علمی و عملی دنبال نمایند. استفاده از مدیران عامل دارای توانایی‌های مدیریتی و تحصیلات مرتبط با کار تعاونی‌ها به منظور بهبود سازماندهی اعضا و افزایش کارایی از جمله اقدامات ضروری در این زمینه به شمار می‌رود. از طرفی، با توجه به اینکه بخشی از دانش، بینش، مهارت، توانایی‌ها و رفتارها اکتسابی و انتقال آن به افراد از راه آموزش امکان‌پذیر است، پیشنهاد می‌شود با برگزاری کارگاه‌های آموزشی، مهارت‌های مدیریتی به مدیران تعاونی‌ها آموزش داده شود.

در این پژوهش، اهمیت و تأثیر عوامل سیاستی - اداری در موفقیت کسب‌وکارهای تعاونی محرز شد، لذا برای موفقیت این کسب و کارها پیشنهاد می‌شود به عوامل پیش‌گفته توجه گردد و

به شکل‌های مختلف به اطلاع مدیران و افراد دخیل در تصویب قوانین و سیاست‌های مرتبط با حوزه تعاونی‌ها این نکته رسانده شود که این عوامل در موفقیت تعاونی‌ها تأثیرگذارند و اقتصاد بخش درخور توجهی از جامعه وابسته به رونق تعاونی‌هاست؛ بنابراین، سیاست‌گذاران و برنامه‌ریزان با از میان برداشتن و اصلاح قوانین و مقررات دست‌وپاگیر و عملیاتی‌تر کردن آنها، توجه به این عوامل را در اولویت قرار دهند.

منابع

- احمدپور، ا. و مختاری، و. و پورسعید، ع. ر. و. (۱۳۹۳). شناسایی عوامل مؤثر بر موفقیت تعاونی‌های تولید کشاورزی در استان ایلام. *فصلنامه روستا و توسعه*، شماره ۷۱، ۱۰۵-۱۲۲.
- اختر محقق، م. (۱۳۸۵). *جامعه‌شناسی تعاون*. تهران: نشر مؤلف.
- اسکندری تربقان، م. (۱۳۷۹). نقش تعاونی‌های تولید در توسعه اقتصادی و اجتماعی. *فصلنامه تعاون*، ۱۱(۱۰۴)، ۶-۹.
- امینی، م. و صفری شالی، ر. (۱۳۸۱). ارزیابی تأثیر آموزش در موفقیت شرکت‌های تعاونی مرغداران. *علوم و فنون کشاورزی و منابع طبیعی*، ۶(۲)، ۱۷-۲۸.
- باباخانی، الف. و واحدی، م. (۱۳۹۶). بررسی تأثیر سرمایه اجتماعی در میزان موفقیت تعاونی‌های شیلات در استان ایلام. *فصلنامه تعاون و کشاورزی*، ۶(۲۲)، ۵۳-۷۹.
- حیدری ساربان، و. (۱۳۹۱). بررسی عوامل مؤثر بر موفقیت تعاونی‌های تولید روستایی (مطالعه موردی: شهرستان پارس‌آباد). *فصلنامه نگرش‌های نو در جغرافیای انسانی*، ۴(۲)، ۱۵۱-۱۶۵.
- حیدری، ف.، نادری مهدی، ک.، یعقوبی فرانی، ا. و حیدری، ع. ق. (۱۳۹۴). شاخص‌های شناسایی تعاونی‌های موفق کشاورزی. *فصلنامه تعاون و کشاورزی*، ۴(۱۴)، ۳۹-۶۰.

- ذباخیان، م. (۱۳۹۰). بررسی مسائل و مشکلات تعاونی‌های زنان و ارائه راه‌های راهبردی. وزارت تعاون کار و رفاه اجتماعی، دفتر ترویج، آموزش و تحقیقات تعاونی‌ها.
- ربیعی، ع. و موسیوند، ب. (۱۳۹۲). بررسی رابطه بین سرمایه اجتماعی و شکل‌گیری فعالیت‌های تعاونی روستایی (مطالعه موردی: روستاهای شهرستان شازند). فصلنامه تعاون کشاورزی، ۷(۱)، ۲۲-۱.
- زارع شاه آبادی، الف.، حاجی زاده میمندی، م. و سیار خلج، ح. (۱۳۹۴). عوامل اجتماعی - فرهنگی مرتبط با موفقیت تعاونی‌های تولیدی شهر یزد. فصلنامه توسعه اجتماعی (توسعه انسانی سابق)، ۱۰(۱)، ۱۲۷-۱۵۶.
- زراعت کیش، ی. و محمدی، ا. (۱۳۹۵). عوامل مؤثر بر تولید و اشتغال‌زایی تعاونی‌های زودبازده در بخش کشاورزی استان کهگیلویه و بویراحمد. فصلنامه تعاون و کشاورزی، ۵ (۱۷)، ۱۰۱-۱۲۳.
- عزیزپور فرد، ف.، قبادی علی آبادی، س. و صدیقی، ح. (۱۳۹۴). عوامل مؤثر بر موفقیت تعاونی‌های دامداران شهرستان کوهدشت. فصلنامه تعاون و کشاورزی، ۴(۱۵)، ۱-۱۵.
- فیض آبادی، ح. و محمدنیا، ا. (۱۳۸۷). بررسی نقش کارآفرینی، پابندی به اصول تعاون و رابطه آنها در موفقیت تعاونی‌ها، نمونه موردی: تعاونی‌های برتر استان خراسان شمالی. اولین همایش ملی تعاون و کارآفرینی. دانشگاه تهران.
- کرباسی، ع.ر.، آقاصفری، ح. و حسینی، س.م. (۱۳۹۲). بررسی عوامل مؤثر بر رضایت اعضای تعاونی‌های گاوداران (مطالعه موردی: تعاونی‌های گاوداران مشهد). اقتصاد و توسعه کشاورزی، ۲۷(۳)، ۲۱۳-۲۲۲.
- کرمی، ش. و آگهی، ح. (۱۳۹۲). تحلیل اثر عوامل فرهنگی- اجتماعی بر موفقیت تعاونی‌های تولیدی محصولات خارج از فصل استان کرمانشاه. تحقیقات اقتصاد و توسعه کشاورزی ایران (علوم کشاورزی ایران)، ۴۴(۲)، ۲۵۹-۲۶۹.

- مجردی، ر.غ، شاهقلیان، و.ز. و یعقوبی، ج. (۱۳۹۱). بررسی عوامل مؤثر بر موفقیت تعاونیهای دامپروری در شهرستان خداآبند. *فصلنامه تعاون و کشاورزی*، ۲(۵)، ۱۰۳ - ۱۲۴.
- مرادی، ج.، ولیپور، ه. و نعمت‌الهی، م. (۱۳۹۱). عملکرد مالی و اشتغال‌زایی شرکت‌های تعاونی فعال در استان فارس. *فصلنامه تعاون*، ۲۳(۹)، ۱۹ - ۳۹.
- مرادی، ح. و علی‌بیگی، ا.م. (۱۳۸۹). بررسی عوامل مؤثر بر موفقیت تعاونیهای شیلات استان کرمانشاه. *فصلنامه تعاون*، ۲۱(۳)، ۱ - ۲۸.
- نجفی، م. و امینی، ا. (۱۳۹۱). *ارزیابی اثر سبک مدیریت بر موفقیت تعاونی‌های کشاورزی استان اصفهان*. نخستین همایش ملی علوم مدیریت نوین. گرگان.
- نکویی نائینی، س.ع. و محمدی، ا. (۱۳۹۰). بررسی میزان مشارکت اعضا و تأثیر آن در موفقیت تعاونی‌های روستایی شهرستان اصفهان. *فصلنامه تعاون*، ۲۲(۸)، ۳۷ - ۵۴.
- Azadi, H., Hosseininia, G., Zarafshani, K., Heydari, A., & Witlox, F. (2011). Factors influencing the success of animal husbandry cooperatives: a case study in southwest Iran. *Journal of Agriculture and Rural Development in the Tropics and Subtropics (JARTS)*, 111(2), 89-99.
- Birjiman, J. (2003). *Cooperatives and heterogeneous membership: eight proposition for improving organizational efficiency*. Paper presented at the Emhet-conference Budapest. Hungary, September, 2003.
- Buttner, E.H., & Moore, D.P. (1997). Women's organizational exodus to entrepreneurship: self-reported motivation and correlates with success. *Journal of Small Business Management*, 35(1), 34-46.
- Castellini, M. (2014). Stakeholder theory and strategic management in third sector: an analysis on Italian cooperative association. *Procedia Social and Behavioral and a Sciences*, 116, 4498 - 4504.

- De Alessi, M., Sullivan, J.M., & Hilborn, R. (2014). The legal, regulatory and institutional evolution of fishing cooperatives in Alaska and the west coast of the United States. *Marine Policy*, 43, 217 – 225.
- Eid, M., & Martinez – Carrasco Pleite, F. (2014). The international year of cooperatives and the 2020 vision. *Earices Working Papers*, 14(71), 1 – 20.
- Garnevskaja, E., Guozhong Liu, G., & Shadbolt, M.N. (2011). Factors for successful development of farmer cooperatives in northwest China. *International Food and Agribusiness Management Review*, 14(4), 69 – 84.
- ILO (International Labour Organization) (2014). *Cooperatives and the sustainable development goals*. A contribution to the post – 2015. Development Debate. A Policy Brief. cooperatives unit Enterprises Department 4 route des morillons. International Labour organization (ILO), 2000. promotion of cooperatives.
- IYC (2012). *Agricultural cooperatives: paving the way for food security and rural development*. International year of cooperatives. Retrieved from <http://www.iycc.org/images/empent/static/coop/pdf/English.pdf>
- Loscocco, K., & Leicht, K. (1993). Gender, work-family linkage and economic success among small business owners. *Journal of Marriage and Family*, 55, 875-887.
- Loscocco, R., Robinson, J., Hall, R., & Allen, J. (1991). Gender and small business success: an inquiry into women's relative disadvantage. *Social Forces*, 70(1), 65-85.

- Mahmoodzadeh, J., & Sabouri, M.S. (2014). Factors affecting farmer's establish production cooperatives by factor analysis in mahabad (west Azarbaijan province, Iran). *International Journal of Plant, Animal and Environmental Science*, 4(2), 245 - 250.
- Solymossy, E. (1998). *Entrepreneurial dimensions: the relationship of individual, Venture, and environmental factors to success*. Doctoral Dissertation, Case Western Reserve University, USA - 62.
- Sylvia, G., Cusack, C., & Swanson, J. (2014). Fishery cooperatives and the pacific whiting conservation cooperative: lessons and application to nonindustrial fisheries in the Western Pacific. *Marine Policy*, 44, 65 - 71.
- Zakić, N., Vukotić, S., Laketa, M., & Laketa, L. (2013). Agricultural Co-operatives: Researching members' perception of important issues of co-operatives on the example of Serbia. *The Journal of Animal & Plant Sciences*, 23(1), 290-297.

Factors Effecting on Success of Agricultural Cooperative Enterprise in Islamabad Township

*S. Lorestani*¹, *H. Moradnezhad*^{2*}

Received: 17 Mar, 2019

Accepted: 16 Jul, 2019

Abstract

The purpose of this study was to factors effecting of success on Agricultural cooperative enterprise in Islamabad Township. The methodology of the research was descriptive correlation. The statistical population of the study was of 275 worker Cooperative in Islamabad Township. By Using Cochran formula 75 of them were selected as a statistical sample and studied by stratified random sampling method. The data a collection tool was a researcher-made questionnaire whose validity was confirmed by three faculty members from the Department of Entrepreneurship and Rural Development at Ilam University. The reliability of the questionnaire was 0.8۲ using Cronbach's alpha, which indicates that the reliability of the research tool was suitable. Data analysis in both descriptive and inferential statistics was performed using the SPSS21 software. The findings showed that the impact of cultural, social, economic, personal and human factors, infrastructure policy and management skills of the manager and board members was positive and significant. Multiple regression analysis showed that the two variables of the infrastructure policy and management skills were 42.3% of the variations in the dependent variable of the success of the cooperative businesses.

Keywords: Success, Cooperative Enterprises, Agricultural Cooperative

1. MSc. Student of Entrepreneurship and Rural Development, Department of Entrepreneurship and Rural Development, Faculty of Agriculture, Ilam University, Ilam, I.R. Iran.

2. Associate Prof., Department of Entrepreneurship and Rural Development, Faculty of Agriculture, Ilam University, Ilam, I.R. Iran.

* Corresponding Author

h.moradnezhad@ilam.ac.ir